

Als het kind in mij

Lies Zijlmans

Herinneringen aan mijn jeugd

Lies Zijlmans

Schrijver: Lies Zijlmans
Tekeningen: Lies Zijlmans
Omslagontwerp: Lex Kiellem
ISBN: 9789402144284
© Lies Zijlmans

Voorwoord

Een boek over mijn kinderjaren thuis.

Waarom ik dit boek heb willen schrijven is omdat ik uit een groot gezin kom met 15 kinderen. Ik ben in armoede opgegroeid, de tijden waren toen heel anders. Je leefde in een roes, alles was zo gewoon. Tevreden zijn was heel belangrijk, dat heb ik meegekregen van mijn ouders. Een tevreden mens is een gelukkig mens. Daardoor krijg je een rijker leven.

Na de basisschool moest ik gaan werken. Want verder studeren mocht ik niet, er moest brood op de plank komen. Op latere leeftijd ben ik pas gaan studeren. Bij de stichting voor volwassen educatie Midden-Brabant, Sonnevanck. Ik begon met een cursus Engels, Nederlands en Rekenen en vervolgens met een cursus algemene ontwikkeling, geheugentraining, hoe zeg je wat je denkt, medezeggenschapsraad en schilderen. Verhalen en levensverhalen schrijven heeft mij zeer aangegrepen. Daar wilde ik verder mee. We zaten met 10 cursisten in de klas, ieder had zijn eigen verhaal. We hebben gelachen, maar ook gehuild. Dat hoort bij het leven, lachen en huilen ligt heel dicht bij elkaar. Dat zijn o.a. de dingen die je meeneemt uit de cursus levensverhalen.

Ieder mens is de moeite waard.

Waar ik bijzonder trots op ben is dat mijn verhalen Verjaardag en Kerstfeest zodanig eruit sprongen dat ik ze heb mogen vertellen op de TV bij de AVRO. Waar ik ook trots op ben is dat mijn docent Marlies mij heeft geschreven dat ze van mij geleerd heeft met mildheid naar het verleden te kijken. Daarom heb ik mijn levensverhaal geschreven, hoe en wat ik thuis beleefd heb en in het bijzonder met mijn vader en moeder, broers en zussen. Het gevoel van samenzijn op papier gezet over een periode tot mijn 15de levensjaar. Want in die tijd was ik nog een heel groot kind. Daarom wilde ik mijn herinneringen ophalen als kind van vroeger.

Hoe ga ik open als een boek?

Ik wilde mezelf eens lezen.

Liesje

De geboorte van een kind

Een nieuw leven, vader Jan, geboren 1892 en moeder Marie, geboren 1903, nogal verschillend in leeftijd. Zij waren verliefd en besloten te trouwen op 5 Juli 1923. Elk jaar werd er een kind geboren. 24 december 1934 werd ik geboren in de bedstee van mijn vader en moeder, 's morgens vroeg om half zeven. In de Kommerstraat nr. 3 in Tilburg. Het negende kindje, een fonkelnieuw begin in een teer velletje. Want mijn gewicht was maar twee pond en twee ons, omdat ik twee maanden te vroeg geboren was. De zuster verzorgde mijn moeder, maar niet mij. Ik kreeg ook geen voeding en geen warme kruik in mijn bedje. Ze had een lakentje over mij heen gelegd, zodat ik in kon slapen. Toen de zuster klaar was met haar werk ging ze naar huis. Gelukkig dacht mijn moeder na en haalde mij uit het ledikantje en legde mij tegen haar naakte lichaam. Deze 'kruik' geeft een natuurlijke warmte. We gingen er samen voor vechten. Want twee maanden te vroeg, moet moeder gedacht hebben, is toch wel veel. Dat kleine kindje was ook zo benieuwd hoe het daar buiten was en vond het zo donker in de moederbuik. En Kerstmis geeft zoveel licht en gezelligheid, daar wilde ik graag bij zijn.

Toen Vader thuiskwam had hij boodschappen gedaan voor de Kerstdagen. Hij ging naar mijn moeder en vroeg hoe het gegaan was. Moeder huilend: 'de zuster heeft mij verteld dat ze in moet slapen. Toen ze weg was, heb ik haar uit het bedje gehaald en ze ligt nu heerlijk tegen mij aan.' Vader was erg geschrokken en ging direct naar de Kruisvereniging. Daar vertelde hij dat de zuster mij dood wilde laten gaan. De hoofdzuster schrok, in het bijzonder omdat de zuster eigenmachtig had opgetreden. Zij werd op staande voet ontslagen. Mijn moeder kreeg toen hulp voor dag en nacht, die ons beide verzorgde. 's Middags werd ik gedoopt, dat was in die tijd op je geboortedag. En zeker voor mij een probleem met zo'n laag gewicht. Mijn vader vroeg aan mijn moeder: 'welke naam zullen wij haar geven? Het moet wel passen bij zo'n klein meisje.' 'Liesje', zei moeder, 'en haar doopnaam Elizabeth.' Na de doop was het feest, beschuit met roze muisjes. Jammer dat mijn moeder niet aanwezig was bij het doopsel. Omdat het de eerste dag was van de geboorte van een kind. Eerste kerstdag met kerstliedjes en brandende kaarsjes, samen met mijn broertjes en zusjes. Tweede Kerstdag nog dicht bij mijn moeder in de bedstee. Want ik was zo teer en klein, ik paste in een sigarenkistje, mijn hoofdje zo groot als een eierkool, werd mij later verteld. De warmte van een moeder is toch iets speciaals, dat kan niemand anders je geven. Enkele dagen later Nieuwjaar. Ik keek moeder lachend aan en dacht; zo dat hebben we mooi voor elkaar. Mijn geboorte, het doopsel, Kerstmis en Nieuwjaar, ik weet zeker dat ik in leven ben gebleven door de lichaamswarmte en de liefde van mijn moeder. En het vechten van mijzelf en de reactie van mijn vader. Plus de verzorging van de zuster, die ons liefdevol verzorgd heeft.

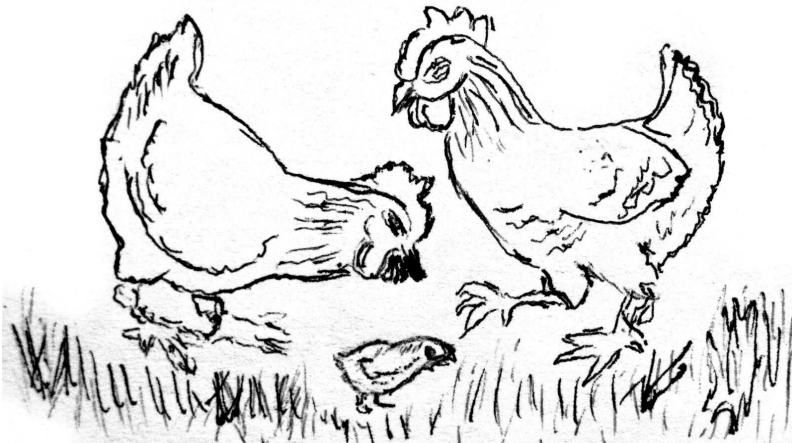

Ons huis

St Annastraat nr. 1 in Tilburg waar ik in mijn kindertijd 15 jaar heb mogen wonen. Ons huis met een donkergroene voordeur. Steeds als ik aan ons huis denk -welke nu gesloopt is- vraag ik mij af: hoe hebben we daar met z'n allen kunnen wonen? Als ik in één woord zou moeten zeggen wat ons huis bij me oproept dan is het mijn moeder, 15 kinderen heeft ze gebaard. Liefde en trouw waren haar sleutels waarin ik mij geborgen voelde omdat er een warm hart voor mij klopte. Een moeder die altijd voor ons klaar stond en een vader die een oogje in het zeil hield. Geen discussies, alleen maar luisteren en vooral eerbied voor je ouders. Mijn moeder, een sterke vrouw die ons in liefdevol samenzijn heeft grootgebracht. Ik herinner mij een diep thuisgevoel als een warme wollen deken. Een open huis en in het bijzonder mijn moeders hart; vol van zorg, medeleven en warmte. Lachen en huilen, geborgenheid en tevredenheid, orde en regelmaat, dat was mijn thuis. Als ik over ons huis denk gebeurt er van alles met me. De band welke ik met mijn ouders had, maar ook die met mijn broers en zusters. Ik zou voor mijn moeder een standbeeld op willen richten. Wat kan ik doen om haar te bedanken voor alle goede zorgen, lieve woorden en een arm om mijn schouder? Samen bidden, samen eten en samen opruimen. De jaren dat ik er gewoond heb zijn, ondanks de armoede, voor mij kostbare jaren geweest. De diepe gevoelens veroorzaken vele tranen en die mogen er ook zijn. Zodat ik kan zeggen; dit was mijn ouderlijk huis en ik voelde me er thuis. Het eenvoudige huiselijk leven en jezelf mogen zijn zoals je bent.

Ons huis

Waar ik als kind groot werd,
waar ik hilde, stoeide en sliep.
Waar ik speelde, lachte en leerde lopen,
waar aan de trap ons moeder riep.
Een huis waarin we samen zongen,
gezellig bij elkaar.
Huis met keuken, kamer, kelder en zolder.
Huis waar vrienden kwamen af en aan,
gastvrijheid.
Huis waar ons moeder avonds zei:
'en nu naar bed en lekker slapen.'
De bedden stonden rij in rij.
Een huis waar het winters op de zolder
verschrikkelijk koud was.
Een huis met een binnen- en een buitenplaats
en dieren om ons heen.
De haan en kippen die er rondliepen,
een varken en de hond.
Allemaal herinneringen aan ons huis.

Als ik aan ons huis denk of erover droom is het net alsof ik iets heb laten liggen. Maar dat kan natuurlijk niet, want het is gesloopt. Het verbaast mij dat ik zo opgewekt en vrolijk ben waar, ooit ons huis heeft gestaan. Tegenwoordig staat er een hele grote boom. Dan denk ik aan mijn vader, het moet wel hele vruchtbare grond zijn. Wij hebben daar als gezin met 17 mensen 15 jaar gewoond. Regelmatig als ik in de St Annastraat kom, kijk ik naar die boom en herinner ik mijn vaders verhaal over zijn wandelstok die nu wellicht is uitgegroeid tot deze grote boom.

Mijn straat

Weet je waarover ik graag praat?

Mijn straat,

St Annastraat 1 in Tilburg. Wat heeft dat voor mij betekend?

Waar ik kind heb mogen zijn, 15 jaar.

Mijn straat,

ontmoeting met kinderen en lachen met elkaar.

Het spelen met de mogelijkheden welke ik had.

De mooiste tijd in de straat, mijn kinderjaren.

Mijn straat,

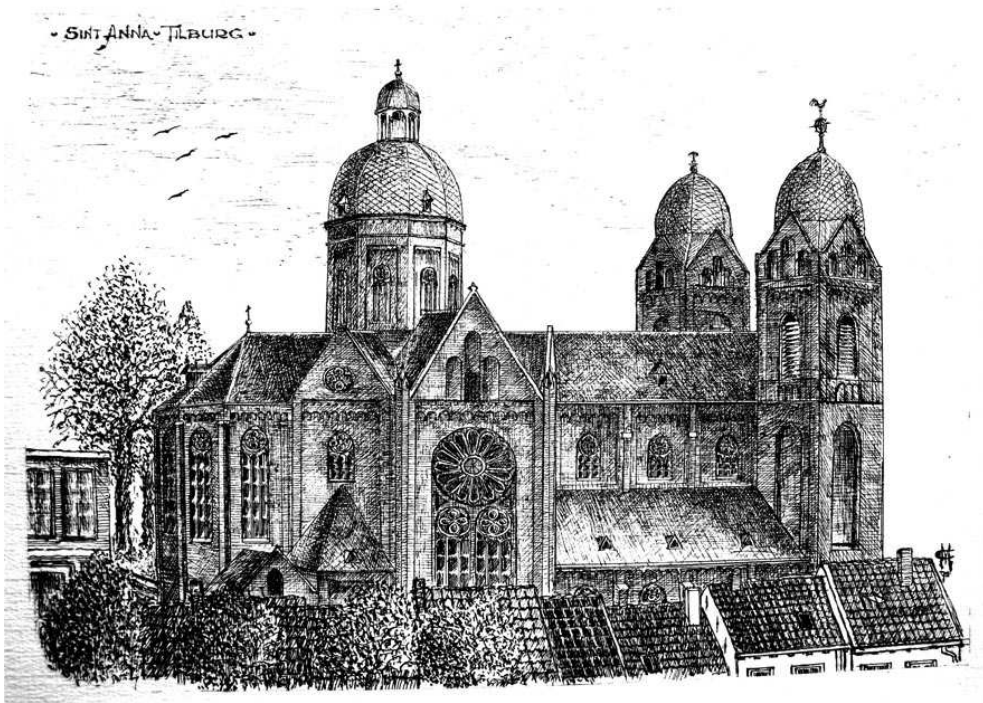
wat heb ik daar kunnen spelen midden op straat, geen auto's en fietsers.

Spelletjes, hinkelen, knikkeren, touwtje springen, kaatsballen.

En ga zo maar door, met mijn broertjes, zusjes en vriendinnetjes.

Mijn straat

In mijn straat, wintertijd, sneeuwpop maken, sneeuwballen gooien, een glijbaan maken, ijspinnen eten, met regen door de plassen rennen. We speelden altijd buiten, het is goed om een buitenkind geweest te zijn. Overal konden wij spelen, in de straten en op pleinen. Buiten zijn in de frisse lucht.

Mijn straat, wat het bij me oproept, mijn kerk, de st Anna kerk in mijn straat. Wat mij opviel was de stilte en warmte die er heerste. Ik vond het fijn om er naar toe te gaan, een plek waar je jezelf kon zijn. Ik heb er gebeden, mijn communie en vormsel gehad en gebiecht, Kerst en Pasen meegemaakt als kind.

Mijn straat, zo'n 64 jaar geleden in mijn straat. Nu ik dit schrijf komt alles weer terug, de herinneringen aan mijn straat zijn meer dan goud waard, omdat ik nog steeds met alle dingen blij kan zijn.

De slaapkamer

De slaapkamer van mijn ouders in de st Annastraat. Het kamertje lag aan de straatkant, het was maar klein, twee bij drie meter en zag er heel armoedig uit. Een raam met vitrage en een rood pluche overgordijn, welke hing aan koperen ringen. De gordijnen moesten altijd het hele oppervlak van de ruit bedekken, zodat ze niet binnen konden kijken. Aan het plafond hing een klein lampje.

Het ledikant nam de meeste ruimte in beslag. Het bed bestond uit een zwaar houten hoofd- en voeteneinde met twee planken aan de zijanten. In het hoekje een hoog houten tafeltje met daarop een heilig hart beeld. Midden voor het raam een ouderwetse Clivia plant met diep groene bladeren, voor mij de mooiste kamerplant. Vooral haar bloemen waren een genot om naar te kijken. En nog twee houten stoeltjes. Voor hun begrip een prachtig slaapkamertje.

Aansluitend de huiskamer

Er was een groot raam, de gordijnen hingen niet alleen voor de ramen, maar ook voor sommige deuren. Op de houten vloer lag een tapijt. Op tafel een pluche kleed, ook op de schoorsteenmantel en daarop stond een houten klok, ik hoorde altijd het slaan en tikken van de klok. Ook in de huiskamer stonden weinig meubels, een tafel, stoelen en een kast. Aan het plafond hing een petroleumlamp, boven de deur een kruisbeeld met daarachter een palmtakje. In de huiskamer hing een muffe geur omdat er in die tijd alleen van de kamer gebruik werd gemaakt op Zon en Feestdagen, we mochten er niet zomaar binnen. Ik genoot ervan om met z'n allen in de huiskamer te zitten en denk vaak aan deze tijd terug.

De Boerderij

Mijn ouders hadden in Oosterhout een prachtige langgevel boerderij. Waar zij woonden met zeven kinderen, geboren in Oosterhout. Mijn vader runde het bedrijf met heel zijn hart, want hij stamde af van een boerenfamilie. Het vee en de handel, daar draaide het om. Hoe meer koeien en varkens, des te meer boer.

Totdat de gehele boerderij afbrandde, al hun bezit in één keer weg. Dat moet voor mijn ouders verschrikkelijk zijn geweest. Vooral omdat ze toen te horen kregen dat de verzekeringsmaatschappij failliet was. Na het afbranden van de boerderij vertrok het inmiddels al grote gezin naar Tilburg. Mijn moeder was in verwachting van haar achtste kind. Verhuisd naar een klein arbeidershuisje in de Kommerstraat 5 in Tilburg. Daar is mijn zus op 9 december 1933 geboren. Een jaar later weer verhuisd in dezelfde straat naar nr.3 waar ik op 24 december 1934 ben geboren. Twee jaar en drie maanden hebben wij daar gewoond zonder elektriciteit en stromend water. We hadden een waterput en één petroleumlamp. Er stonden daar slechts vier armzalige arbeidershuisjes.

Ik vertel dit verhaal zo nauwkeurig mogelijk omdat ik op latere leeftijd te horen heb gekregen dat ik in Moerenburg geboren ben waar ik slechts drie maanden heb gewoond. Toen ik dat te horen kreeg vloeiden de tranen over mijn wangen, ik kon het niet geloven. Samen met mijn oudere zus zijn we naar de Kommerstraat gefietst om te kijken op welke plek de huisjes gestaan hebben. De vier armzalige arbeidershuisjes stonden er niet meer, ze waren gesloopt. Ik ben apetrots dat ik in zo'n stukje natuurgebied geboren ben. Moerenburg, het aardse paradijs in Tilburg, gescheiden van de stad door het kanaal, het is rijk aan natuur. met her en der woningen, verspreid tussen de akkers en weilanden. Cultuur historie.

St Annastraat 1 in Tilburg

Toen zijn we verhuisd naar de st Annastraat in Tilburg. Mijn vader was daar begonnen als groentekoopman. Zijn loods prachtig ingericht met groente en fruit. Hij kon weer handelen, want dat zat in zijn bloed. Er moest geld verdiend worden voor het gezin. Ons moeder was weer in verwachting van mijn jongere zus. Toen werd onze Pa ziek. Drie maanden had hij op bed gelegen vanwege een dubbele longontsteking. Toentertijd moest je door rusten beter zien te worden. Hij moest stoppen met zijn groente en fruitzaak, mijn moeder kon het niet overnemen. Zij moest voor de kinderen en de huishouding zorgen. Terwijl ik dit schrijf schieten mijn ogen vol met tranen. Dan denk ik aan mijn moeder. Regelmatig liet zij horen als het over kinderen ging: 'die je niet hebt, daar heb je geen weet van, maar kinderen die je wel hebt, die kun je niet missen.' Dat zegt zoveel. En ik denk vaak; wat er moet er toch veel door hun hoofden zijn gegaan? Uit zo'n prachtige boerderij, de vrijheid, handel en dieren moeten missen. Waar ik steeds aan moet denken is dat er weinig of nooit over gesproken werd. Ik denk dat het met het stille verdriet te maken had en dat ze geen keuze of tijd hadden om te treuren. Moeders antwoord: 'we moeten verder'. De zorg voor de kinderen kwam op de eerste plaats. Mijn ouders zorgden voor warmte en gezelligheid, ondanks de armoede. Het Geloof, daar vertrouwden zij op. Veel kinderen: een geschenk uit de hemel, was mijn moeders gezegde. Zou dat haar geluk zijn geweest?

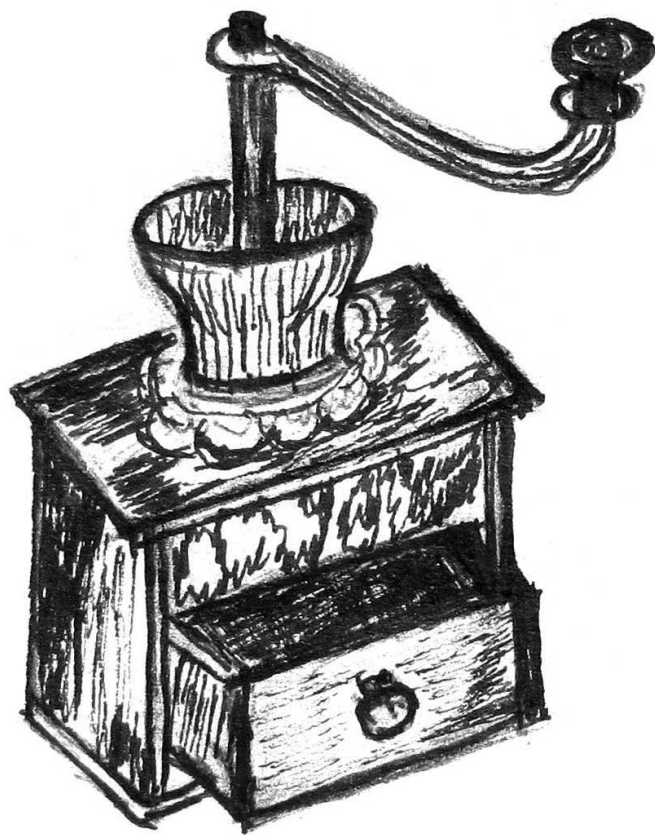

De Keuken

De keuken bij ons thuis in de jaren 40 was heel eenvoudig. Ik kan me dat nog heel goed herinneren als kind van zes jaar. Er lag zand op de vloer en elke vrijdag werd het door mijn moeder met een speciale hark weer netjes gemaakt. De vloer zag er dan weer geweldig uit. Later kwam er een planken vloer in de keuken. Op de bruine houten vloer stonden stoelen en een tafel. En een radio op een houten plank aan de muur. In de hoek van de keuken stond een platte buiskachel. Op de kachel stond altijd een waterketel, koffiepot en een strijkijzer. In de zomermaanden werd de kachel gestookt met turf en in de winter met eierkolen of briketten. Aan de muur was een plank bevestigd waar de groen emailen pannen op stonden. Onder de plank zaten grote ijzeren haken waar een pollepel, schuimspaan, stamper en een vergiet aanhing. Het aanrecht was van graniet met een grijze binnen bak en daarboven een koperen kraantje. Zo zag onze keuken er uit.

Over bestek en tafelen

Kunt u zich een voorstelling maken over de eetgewoonten uit die tijd, die zo anders waren? Lepel, mes en vork. Wij gebruikten alleen een lepel en vork en aten ook vaak met onze handen. Het mes werd door ons kinderen niet gebruikt, zowel niet tijdens de broodmaaltijd als met het warme eten, altijd tussen de middag. Het brood werd door mijn moeder gesneden en belegd, het waren dubbele boterhammen. Mijn ouders gebruikten wel een vork en mes voor bij het snijden van het brood en het vlees. Het vlees werd door mijn moeder op een plankje klein gesneden. De oudere broers en zusters konden aan tafel zitten, de jongere kinderen stonden aan tafel. Het voedsel werd dus gegeten met onze handen, deze eetgewoonten bleven lang gehandhaafd. Na het gebed verdeelde moeder het vlees en andere spijzen op onze borden, hoofd- en nagerecht op hetzelfde bord.

Kindertijd thuis

Ik ben het negende kind van vijftien. Ons vader en moeder waren nogal verschillend in leeftijd. Je weet hoe dat ging; trouwen, veel kinderen, weinig werk en weinig geld. We sliepen allemaal op de zolder. Aan de ene kant de meisjes en aan de andere kant de jongens. We vonden het wel gezellig, lekker springen op de bedden en we slingerden als apen aan de balken. Ons vader en ons moeder mochten het niet horen. Mijn moeder riep dan naar boven: 'slapen jullie'. Ik weet nog goed dat we af en toe nieuw stro kregen in ons bed. Dan gingen we graag naar bed want het sliep zo lekker. De geur van het stro is me altijd bijgebleven. In de winter was het heel koud op zolder. Op een dag kon ik niet slapen want de volgende dag was ik jarig, ik werd 10 jaar. Ik was heel benieuwd wie mij zou feliciteren. Zou ik een cadeautje krijgen? Het zal wel niet. Ze zullen het ook dit jaar weer vergeten. En toen viel ik in slaap met toch nog een beetje hoop.

24 december, mijn verjaardag

Moeder stond de hele dag in de keuken, bezig met de voorbereiding voor de kerstdagen. Zie je wel, dacht ik toen we 's avonds naar bed gingen, ze zijn me weer vergeten. Maar ik verheugde me toch op de kerstdagen. Eerste kerstdag 's morgens gingen wij met z'n allen naar de kerk. Zo trots als een pauw, met nieuwe kleren aan. In de kerk was een gezellige sfeer met kaarslicht en kerstliederen. Het mooiste lied vond ik Stille nacht, heilige nacht. Toen de mis uit was en wij buiten kwamen lag er sneeuw. Zo links en rechts kon je de sneeuw de bomen en struiken zien sieren. Spelend met sneeuwballen gooien gingen wij naar huis. Daar brandde de kachel in de huiskamer. De huiskamer was er alleen maar voor de feestdagen. 'Zo', zei mijn vader, 'nu gaan we eerst zingen voor de jarige, we zijn je echt niet vergeten.' En ik kreeg een cadeautje van mijn moeder. Toen ik het uitpakte zag ik tot mijn verbazing een kindje Jezus in een kribbeke. Heel teder legde ik het tussen de anderen beelden. Zingend op onze knieën, rondom de kerststal zongen wij Stille nacht, heilige nacht. Daarna mochten wij zitten aan de feesttafel. Er lag speciaal voor mij een kerstbroodje op mijn bord. De tafel was gedekt met broodjes en krentenbrood, er brandde ook een kaars. Het was echt feest, de hele dag door.

Tweede kerstdag, ons vader zei: 'we gaan vandaag met z'n allen de kerststallen bekijken in de kerken. En dan mogen jullie 5 cent in het negertje doen.' Dat negertje knikte dan met z'n hoofd, als dank voor de gift. Schitterend vond ik dat, steeds dat knikkend hoofdje. Ik heb de kerststallen allemaal goed bekeken. Toen